

LA CREACIÓ D'UNA DELEGACIÓ DE L'ORGANITZACIÓ *NOSALTRES SOLS!* A MATARÓ

OBJECTIU DEL TREBALL

Deixar constància de l'existència d'un nucli d'independentistes al Mataró de la preguerra del 14 de maig de 1933, de la ideologia del grup i de la seva activitat a la ciutat.

Poc abans de l'ocupació de Mataró per l'exèrcit feixista el gener del 1939, Joan Lairret, que es retirava cap a la frontera, cremà els fitxers dels militants i la documentació que pogués facilitar la ulterior repressió i s'endugué la bandera estelada de l'estatge. Aquesta manca de documentació ha dificultat el nostre treball, i ens ha obligat a fer un treball d'hemeroteca a l'Arxiu Històric Comarcal de Mataró (AHCM) i de recerca bibliogràfica.

LA FUNDACIÓ DE *NOSALTRES SOLS!* (NS) A MATARÓ

Segons consta en la documentació del Fons General d'Associacions del Govern Central a Barcelona, NS! fou fundada a Barcelona el 26 de març de 1931, a Mataró obrí una delegació el 14 de maig 1933, tot i que Esteve Albert, en el seu llibre¹ explica que ell creia més encertat afiliar-se a Palestra, però els seus amics el convenceren que era millor fer-ho a NS! En aquella mateixa reunió, quedà formada una junta presidida per Josep Barrera, antic militant d'Estat Català, Joan Lairret com a secretari i Esteve Albert en funcions de vocal.

Al setmanari *Nosaltres Sols!* del dissabte 13 de maig de 1933, número 110, any III, s'hi publicà aquest anunci:

«Nosaltres Sols!
Delegació de Mataró

Diumenge, dia 14 de maig, a les onze del matí.
Acte inaugural

Hi parlaran:

Esteve Albert
Valentí Serra
Joaquim Casamitjana
M^a del Carme Nicolau
Daniel Cardona
F. Pineda i Verdaguer
i un representant del Partit Nacionalista Basc

L'acte serà presidit per la Unió Catalanista, en la persona del seu expressident, en Vicenç A Ballester. El Consell Permanent de Nosaltres Sols! organitza una caravana per assistir-hi.

Companys! Assistiuh-i! Inscriviu-vos-hi!»

El nucli de NS a Mataró tenia al voltant d'una trentena de militants i un entorn format pel mateix nombre de simpatitzants, podent esmentar, entre d'altres, Esteve Albert, Domènec Gironès, Joan Llairet i Joan Bachs, aquests quatre formaven el grup que Esteve Albert anomenà els Quatre boigs de Mataró, seguien a la llista Salvador Benito, Joan Ballejà, Jaume Calsapeu, Miquel Vilardebò, Florentí Serra (Tinet), Jaume Llavina, Quimet Patuel, Josep Barrera, Àngel Tarragó, Josep Riera, Massuet, Roldós.

NS! tenia una secció militar, l'organització militar de *Nosaltres Sols!* (OMNS), i els seus responsables a Mataró eren Manuel Riera, Joan Bachs i Esteve Albert. Durant el període de la República, NS! participà en la vida cultural de la ciutat organitzant conferències sobre la nostra història, literatura i el pensament de l'organització.

Durant els Fets del Sis d'Octubre del 1934, una formació de trenta militants de NS! arribaren fins a l'Ajuntament, on el batlle, Salvador Cruixent, llegí la proclamació de l'Estat Català del president Lluís Companys; arran d'aquest fet, Ballejà, Llairet i Gironès foren tancats a la presó Model de Barcelona.

A la llista de conferenciants del 14 de maig de 1933 trobem tres personalitats rellevants, en Daniel Cardona,² en Joaquim Casamitjana³ i en Vicenç Albert Ballester i Camps.⁴ Volem que aquestes breus pinzellades biogràfiques ens ajudin a entendre l'actuació de NS! durant els anys trenta.

Daniel Cardona (1890-1943). Milità a la Unió Catalanista del doctor Domènec Martí i Julià. El 1925 trencà amb F. Macià i s'uní al grup de Bandera Negra. Participà als Fets del Sis d'Octubre de 1934 i fou empresonat, tornà el 1936 i un any després es tornà a exiliar, com a resultat d'haver establert contactes amb els serveis secrets francesos, amb vistes a aconseguir la independència de Catalunya, sota l'òrbita francesa. Fou un actiu propagandista polític. Després de l'ocupació de Catalunya, impulsà la formació del Front Nacional de Catalunya (FNC) que nasqué a París el 4 de maig de 1940, i fou l'organització de referència de l'independentisme durant els quaranta anys del feixisme franquista.

Joaquim Casamitjana (- 1943) De professió agent comercial. El 1936 ingressà a Estat Català, esdevingué president del Casal d'aquest partit al districte vuitè de Barcelona i membre del comitè executiu d'Estat Català. Vinculat al teixit associatiu del seu barri, fou un veterà de l'Orfeó Gracienc. Persona d'una notable capacitat analítica i hàbil articulista, publicà al setmanari d'Estat Català de Reus i al *Diari de Barcelona*, portaveu d'Estat Català durant la guerra. Després de la retirada fou internat al camp de concentració de Bram. Surtí del camp per treballar a la indústria de guerra a la Societat Hidromecànica de Bievres, a Tolosa de Llenguadoc.⁵ Entrà a formar part del «réseau» Maurice⁶ de la resistència francesa; detingut a Tolosa, fou assassinat a les poques hores de la seva detenció. Octavi Viladrosa, a les seves memòries, escriu que fou deportat a Buchenwald, on l'exterminaren, però no consta a les llistes del llibre de Montserrat Roig.

Vicenç A. Ballester (1872-1938) Cursà estudis de nàutica. El 1903 fundà i dirigí el setmanari *La Tralla*, adherit a la Unió Catalanista, i escrigué amb el pseudònim de VIC (Visca la Independència de Catalunya), també col·laborà al butlletí del CADCI *Acció* i al setmanari *Nosaltres Sols!*. Inspirant-se en la bandera cubana, pels volts del 1918 dissenyà la bandera independentista de l'estel solitari. És autor del *Cant per la independència*.

L'IDEARI DE NS!

Nosaltres Sols! tingué uns set-cents militants repartits, sobretot, a Barcelona, el Baix Llobregat i el Maresme. Representà el purisme apolític, la insurrecció armada com a mètode per alliberar la pàtria, afirmà la importància de l'acció per sobre de qualsevol temptació política, seguí el model de la lluita anticolonial dels patriotes irlandesos contra l'ocupant britànic. NS! practicà un activisme constant, allunyat dels grans plantejaments ideològics; entenia el sacrifici de la sang, el símbol de la revolta irlandesa de la Pasqua del 1916, com una necessitat per desvetllar la consciència del poble adormit. Per a ells, la «unió sagrada» interclassista per fer front a l'enemic nacional era un dels elements de la seva tàctica política, també el seu misticisme patriòtic. Mantenien una malfiança natural cap a l'electoralisme i el parlamentarisme.

Impulsà les relacions internacionals de l'independentisme signant el Pacte de la Triple Aliança o Galeusca, el 1923, al local del Centre de Dependents del Comerç i la Indústria CADCI, i n'hi hagué una segona edició el 1933. Era un pacte de reconeixement de la sobirania de les tres nacions i de la formació d'un consell per tal d'establir una tàctica conjunta. A Berlín, el líder de NS! Daniel Cardona i Civit, establí contactes amb el Comitè dels Pobles Oprimits, amb representants de bascos, bretons i irlandesos, per unir esforços contra l'enemic comú. NS! adoptà una actitud antimacianista perquè creien que el líder independentista havia claudicat el 14 d'abril de 1931 i perquè consideraven que la seva línia de treball era poc combativa.

El portaveu de *Nosaltres Sols!* tenia el mateix títol i s'edità de març de 1931 a octubre de 1934. De l'octubre al desembre de 1936, el portaveu s'anomenà *Ferms!*

Durant la guerra, NS! adoptà una actitud crítica amb l'actuació dels elements incontrolats i se situà al costat del govern català intentant, en la mesura del possible, de fer sentir la veu de l'independentisme, d'una via catalana en la marxa de la guerra, per això hi hagué contactes amb els serveis secrets francesos, per tal d'establir la independència de Catalunya sota l'òrbita francesa.

CRÒNICA DE L'ACTE INAUGURAL DE LA DELEGACIÓ DE NS! A MATARÓ

Al *Diari de Mataró* del dissabte 13 de maig de 1933, núm. 2.939, any XI, en un article que duu per títol «Nosaltres Sols!», llegim que aquesta organització ha fet una crida convidant els nacionalistes a ingressar a les seves files. Comença l'article amb una descripció del panorama patriòtic de Catalunya i lamenta aquest estat de confusió i apatia que ens ha dut la política d'aquests darrers anys, comenta el fracàs de la crida a la concòrdia feta durant el període de la monarquia i la república i el fracàs del nostre Estatut demanat amb tant de servilisme.

La crida als patriotes mataronins diu: «Ciutadans de Mataró, patriotes de la Maresma, vells lluitadors, reclamem per a Catalunya la nacionalitat completa que és amb tots els elements que la componen, llengua, cultura, costums, història i sentiment nacional propis, la constitució d'un Estat integral i lliure». Després d'assenyalar les millores que en el terreny individual i universal reportarà l'alliberament de les nacionalitats oprimides, acaben:

«NS! és una agrupació nacionalista formada per diversos nuclis de patriotes, la finalitat de la qual és treballar per tots els mitjans que calguin per a la llibertat integral de la nació catalana.

NS! com a agrupació nacionalista estarà adherida a la Unió Catalanista i no admetrà en el seu si matisacions de caire polític, social, religiós o d'altra mena.

NS! acull amb gran respecte i germanor els socis de tots els matisos que no siguin incompatibles amb sa tasca francament nacionalista.

NS! a Mataró complirà amb la seva finalitat essencialment catalanista i col·laborarà amb les organitzacions que millor s'adiguin al seu ideari.

Per Catalunya. Per la seva llibertat. Per la seva justícia. Pel seu honor.

Demà diumenge, al local del Cinema Gayarre, a les onze del matí, Nosaltres Sols! de Mataró, farà el seu míting inicial. Oradors: Joaquim Casamitjana, Daniel Roig i Pruna, Maria del Carme Nicolau i Daniel Cardona. Presidirà el vell i fidel patriota Vicenç A Ballester».

El document, després de fer una anàlisi de la situació, defineix els elements constitutius de la nació per passar a fixar l'objectiu final, la constitució d'un estat nacional. Situa, per damunt de cap altra consideració, l'objectiu final de la llibertat de la pàtria.

Al número següent de *Nosaltres Sols!*, el 111, pàgina 2, que correspon al 20 de maig de 1933, un article signat per R, amb una fotografia de l'estatge social de NS! i la bandera estelada al balcó, explica l'acte d'inauguració de la delegació de NS! a Mataró; transcrivim l'article:

«L'acte inaugural de la Delegació de NS! de Mataró

A les onze del matí arribaven a la ciutat de Mataró les colles d'expedicionaris que, responenent a la crida del Consell Permanent, anaren a portar el seu escalf als patriotes que han plantat la bandera estelada a la capital de la Maresma. En conjunt, feien un grup força nodrit compost de les delegacions de Barcelona Ciutat, Barcelona Gràcia, Barcelona districte Vè, Barcelona Sarrià, Sant Just Desvern, Esplugues, setmanari *Nosaltres Sols!* Secció Feminal de NS! i diversos membres del Consell Permanent, acompanyant el venerable patriota Vicenç Ballester, expresident de la Unió Catalanista.

A un quart de dotze comença el míting al Cinema Gayarre. A la barana del primer pis feren aparició dues banderes estelades que foren rebudes amb una ovació. A la presidència hi havia també una bandera estelada i una bandera d'Euscadi.

Obre l'acte el company Pinet, de la Junta Directiva de la Delegació de Mataró, que ofereix la presidència de l'acte al ferm lluitador i abnegat patriota Vicenç Ballester. Aquest s'adreça a l'auditori tot lamentant que la seva poca veu no li permeti de dir tot el que el seu cor sent. Però, diu, vull encomanar-vos l'amor que jo sempre he sentit per la Pàtria, amb el desig de servir-la d'una manera rectilínia, que el vostre entusiasme i el vostre escalf no vagi mai dirigit a una persona. Els homes moren, la carn es podreix, però la Pàtria sempre resta.

Les seves paraules plenes de sentiment foren acollides amb una gran ovació.

És cedida la paraula al company Joaquim Casamitjana, que comença fent avinent que *Nosaltres Sols!*, en aquesta època de materialisme, anava predicant les seves idees d'espiritualitat. Diu que NS! no va a demanar vots, sinó que ve a demanar l'esforç de tots per aconseguir la llibertat col·lectiva, garantia de la llibertat dels catalans per assolir la nostra llibertat individual.

Recorda l'actuació nefasta que sempre ha sigut Espanya, la tirania a què ens ha sotmès contínuament, volent que fóssim per força espanyols, quan no podem ésser mai altra cosa que catalans.

Fa crítica de l'Estatut, i posa en evidència el seu valor nul i que no representa ni un bri de llibertat per a Catalunya.

Esmenta l'actitud indigna dels diputats catalans, que acceptaren tots els mercadeigs al Parlament espanyol i s'ajupiren sota la pressió dels esperits imperialistes.

Acaba cridant tots els catalans a ajuntar-se en aquesta croada de dignificació de Catalunya.

Grans aplaudiments premiaren el seu parlament.

F. Pineda i Verdaguer s'adreçà a l'auditori explicant què és NS!, diu que no és cap partit polític, sinó un agrupament de patriotes moguts pel més noble dels ideals: la llibertat de la Pàtria.

Fa una descripció de ço que són les grans nacions, és a dir, els grans Estats, causa de malestar i ruïnes; elles produeixen acumulaments de les grans riqueses i, per tant, com a conseqüència d'això, les grans pobreses. Explica l'error funest que mantenen els partits polítics en voler afirmar, encara, que el mercat dels productes catalans és Espanya; tot i acceptant això, ens trobem que a Espanya s'estan fent grans treballs d'electrificació que produiran, naturalment, la industrialització.

Què serà llavors de Catalunya, sense una política exterior pròpia? Afirmar, doncs, la necessitat d'obtenir la llibertat de Catalunya, per a fugir també de la nostra ruïna.

Amb unes paraules plenes de vibració significa que no n'hi ha prou de sentir la política, per damunt d'aquesta ha d'existir el patriotisme. És fortament aplaudit.

Parla després Maria del Carme Nicolau, que començà fent una bella imatge de les coses febles, diu que li ensenyaren a cuidar les flors delicades amb una campana de vidre, per a defensar-les de les inclemències del temps. Avui el patriotisme del nostre poble és aquesta flor delicada, i nosaltres la vetllem curosament, fins que esdevindrà una planta forta, ufana i reptadora de les tempestes. Fa una bella crida a les dones i els diu que cal que portin el seu escalf a la Pàtria, puix que elles són les guardadores de l'esperit. Fou premiada amb una ovació a peu dret.

És cedida la paraula al representant del Partit Nacionalista Basc, Sr. Solano de Aguirre, que començà fent una salutació en basc i després continuà el seu discurs dient que es valdrà de la mateixa llengua de l'enemic.

Fa una exposició detallada de la situació del nacionalisme basc, de les persecucions que és objecte, però diu, d'aquestes persecucions en sortirà més enrobustit.

Explica l'ajut que té el nacionalisme del seu poble en la dona basca.

Recorda unes paraules del primer ciutadà de la República espanyola, que els digué que quan més bascos se sentissin més espanyols serien. Diu que aquestes paraules foren explicades a una dona basca d'Euscadi que està en poder de França, i obrint els ulls esfereïts, digué: com puc sentir-me espanyola, si em diuen que sóc francesa! Una ovació esclatà plena d'entusiasme.

A continuació parlà el president del Consell Permanent, Daniel Cardona que, amb paraula sentida, va explicant els diversos nacionalismes existents.

Diu que el nacionalisme català té de semblança amb aquells nacionalismes de Bretanya, Euscadi, Irlanda, Índia, tot l'amor que els mou per la Pàtria.

Fa avinent, però, que en el nostre nacionalisme hi manca un xic de romanticisme perquè esdevingui més abassegador de les masses.

Diu que la política ja està bé, però que no és la base essencial dels pobles, als pobles els cal patriotisme, això és, la base de la llibertat.

Per això, avui els catalans ens veiem obligats d'anar fent l'apostolat de la doctrina de l'alliberament de la Pàtria davant d'aquesta injustícia que amb nosaltres han comès i que en diuen llibertat.

La justícia sols és una, la justícia no pot ésser fragmentada, i per això la vergonya ens puja al rostre en veure com és enganyat el poble, en dir-li que ja som lliures.

El seu parlament, amarat de sentiment patriòtic, és rebut amb una forta emoció a peu dret per tots els presents.

Parla Daniel Roig i Pruna, afirma que nosaltres, seguint les doctrines de la venerable Unió Catalanista, som i serem separatistes.

Recorda que Catalunya té una arma formidable, una fortalesa que no destruirà mai ningú i que és la llengua.

Ataca durament els partits polítics que s'han venut la nostra llibertat, com també tots aquells que enganyen el poble i sols cerquen el profit personal.

Diu que nosaltres rebrem afectuosament tots els forasters que ens respectin, però aquells que vulguin destruir les coses nostrades, només rebran l'expressió de la nostra rebel·lia.

El seu parlament vibrant féu esclatar ovacions continuades, l'entusiasme anà creixent, fins a esdevenir una cosa impressionant amb Visques a Catalunya Lliure! Gora Euscadi Askatuta!

Acabat l'acte, els expedicionaris visitaren el nou estatge de la Delegació de NS! de la ciutat de Mataró, que agradà extraordinàriament per la seva senzillesa i bon gust.

A les dues es féu un àpat de germanor. A l'hora dels brindis, hi hagué discursos de tots els representants, recitals de poesies i cants patriòtics.

Resultà una festa d'aquelles que perduren en el record. A dos quarts de set, el tren s'emportava els expedicionaris enmig de Visques a Catalunya i Euscadi.

Molt bé companys de la Maresma, esperem que l'entusiasme d'aquest dia aviat abranderà tota la vostra comarca.

R»

Hem transcrit la totalitat de l'article com a mostra del lèxic polític de l'organització, amb totes les seves febleses teòriques, que s'intentaven suplir amb el misticisme patriòtic.

CONCLUSIONS

Creiem que és interessant de comprovar com al llarg el temps es mantenen vius els problemes que no s'han resolt. Com aquells militants de NS! al París ocupat pels alemanys el 1940, es neguen a acceptar la derrota i funden el Front Nacional de Catalunya (FNC), que serà l'organització que fa de pont entre el «separatisme» dels anys trenta i l'independentisme dels anys setanta, mantenint

viva la lluita per la sobirania nacional. Els militants mataronins de NS! lluitaven setanta-sis anys enrere pel dret a l'autodeterminació, que en aquells moments no es deia així, però, de fet, llegim en el text de les seves intervencions que demanen la capacitat a poder decidir del poble català que els deixin sols, sense les interferències dels estats espanyol o francès, per poder triar el seu present i decidir el seu futur. Ara, amb un altre llenguatge, resultat de la incorporació de les teoritzacions dels moviments d'emancipació nacional dels pobles d'Àsia, Àfrica i Amèrica, que s'alliberaren del colonialisme després de la Segona Guerra Mundial, els mateixos plantejaments són al carrer amb un nou llenguatge, però, de fet, perseguint el mateix objectiu que els nostres patriotes de NS! del 1933.

Així veiem que les ànsies, la voluntat de llibertat d'un poble, es manté al llarg del temps i que, com diria el poeta, no es poden posar portes per aturar el vent, malgrat que massa vegades els dictadors aconseguen de deturar provisionalment la marxa de la història.

Agustí Barrera i Puigví

NOTES

- 1.- ESTEVE ALBERT I CORP, *Quatre boigs de Mataró (Combat per Catalunya 1930-1937)*. Rafael Dalmau (Mataró 1979), 35-36.
- 2.- F. RUBIRALTA, *Daniel Cardona i Civit*. Afers (Catarroja-Barcelona 2008).
- 3.- J. TONS, *Antoni Andreu i Abelló (Correspondència política d'exili (1938-1939). D'Estat Català al Front Nacional de Catalunya*. El Mèdol (Tarragona 1998), 243-244.
- 4.- R. SURROCA, *La Catalunya resistent (Allò que la transició ens ha amagat)*. Pagès editors (Lleida 2006), 19-21.
- 5.- O. VILADROSA, *Sang, dolor, esperança*. Sirius (Barcelona 1991), 149.
- 6.- M. ROIG, *Els catalans als camps nazis*. Edicions 62 (Barcelona 1977), 81.

BIBLIOGRAFIA

- ALBERT, E. *Quatre boigs de Mataró (Combat per Catalunya 1930-1937)*. Rafael Dalmau (Barcelona 1979).
- BARRERA, A. «Joan Llaure i Pons, una aproximació biogràfica», *IX Sessió d'Estudis Mataronins* (Mataró 1993).
- CARDONA, D. *La batalla i altres textos*. La Magrana (Barcelona 1983).
- RUBIRALTA, F. *Daniel Cardona i Civit*. Afers (Catarroja 2008).
- www.estat-catala.cat
- www.estatcatala.org
- www.racocatala.cat

Segell de la Secció escolar de Nosaltes Sols!

Segell amb una figura que representa la República Catalana.

L'àliga renaixentista, símbol recuperat per Nosaltes Sols.